

ÖĞRETMENLERİN BİREYSEL AFET DİRENCİNİN DEMOGRAFİK FAKTÖRLERE GÖRE İNCELENMESİ¹

“ ”

Ayşe Gül AKCA²
Aslı ERGENEKON ARSLAN³

¹ Bu çalışma ilk yazarın tamamlanmamış yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

² Yüksek Lisans Öğrencisi, aysebetul1649@gmail.com, ORCID iD: 0009-0003-8655-4054

³ Doç. Dr., Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Meslek Yüksek Okulu, Makine ve Metal Teknolojileri Bölümü, asli.arslan@bilecik.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-8052-8566

1. GİRİŞ

Afetler, toplumun mevcut kapasitesini aşarak ciddi boyutta fiziksel, sosyal ve ekonomik açıdan kayıplara sebebiyet veren ve normal yaşam düzenini bozan olaylar olarak tanımlanmaktadır. Bu kapsamda Hogan ve Burstein (2002:4) afetleri, toplumun başa çıkma kapasitesini aşan ve dış yardım gerektirecek şiddette ani gelişen olaylar olarak ifade etmektedir. Birleşmiş Milletler Afet Risk Azaltma Ofisi (UNDRR) Terminolojisinde ise “Afet” kavramı daha kapsamlı şekilde ele alınarak maruziyet, kırılganlık ve kapasite şartlarıyla etkileşime girerek insani, ekonomik, maddi ve çevresel etki ve kayıpların biri veya birden fazlasına neden olan tehlikeli olaylar nedeniyle bir toplumun veya topluluğun işleyişinin ciddi ölçekte bozulması olarak açıklamıştır (UNDRR, 2017). Yaşanılan afetler sonrasındaki yaralanmalar, can kayıpları, tarımsal alanların, ulaşım ve haberleşme alt yapısının zarara uğraması afetlerin doğrudan etkileri olarak tanımlanmakta olup işsizlik, ekonomik ve sosyal dengedeki bozulmalar, göç ve afet sonrası yaşanılan sağlık sorunları ise afetlerin dolaylı etkileri olarak karşımıza çıkmaktadır (Büyükbaş ve Ormanoğlu, 2013). Diğer bir yandan afetler toplumu psikolojik olarak da etkilemektedir.

İnsanoğlu dünyanın varoluşundan bugüne kadar pek çok istenmeyen olaylar, zorlu süreçler ve afetlerle karşı karşıya kalarak bu olaylardan olumsuz olarak etkilenmekte ve bu olumsuz süreçlerle başa çıkmaya çalışmaktadırlar. Afetler meydana geldiği toplumun tamamını etkilemesine karşın afetlerden her birey aynı derecede etkilenmemektedir. Bazı insanlar söz konusu süreçleri ağır hasarla uzun süreli yaşarken bazı insanlar ise hiç etkilenmeden normal yaşamlarına devam edebilmektedir. Bireylerin sahip oldukları özelliklerin yanı sıra toplumsal afet direnci ve bireysel afet direnci kavramları afetler karşısında farklı tepkiler verilmesinde etkili olan unsurlar arasında yer almaktadır (Bonanno vd., 2015: 140; Masten 2018: 13; Yağmur ve Karaman, 2023).

Literatürde afetler karşısında toplumun psikolojik olarak dayanıklılığı üzerine yapılan afet direnci çalışmalarının büyük bir kısmı toplumsal direnç ile ilgili olduğu görülmekte olup toplum direncine etki eden unsurları anlayabilmek açısından bireysel düzeyde afet direncine gereken önemin verilmediği belirtilmektedir (First, 2019:4). Oysa ki DiTirro’ya (2018:4) göre afete dirençli toplumlar oluşturabilmek için bireylerin afet direncinin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Nitekim Şen (2022) de toplumsal afet direncinin bireylerin sahip olduğu dayanıklılık düzeyi ile yakından ilişkili olduğunu vurgulayarak bu görüşü desteklemektedir. Bu çalışmada da özellikle öğrencilere rehberlik eden öğretmenlerin gerek kendi yaşamlarını korumaları gerekse yeni nesillere afet direncinin aşılması bakımından son derece önemli bir unsur olan bireysel afet direncine etki eden değişkenlerin

incelenmesi amaçlanmaktadır. Özellikle ilgili literatür incelendiğinde yapılan çalışmaların bireysel afet direncinden daha çok toplumsal afet direncine odaklanılması nedeni ile çalışmanın afet alanyazınına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Afet Direnci, Toplumsal Afet Direnci ve Bireysel Afet Direnci

Latince “resilio” kelimesinden gelen ve “geriye atlamak” veya “geri sıçramak” anlamında kullanılan direnç kelimesinin İngilizce karşılığı “resilience” olup Türkçe literatürde karşımıza esneklik, dayanıklılık veya mukavemet olarak çıkmaktadır. Direnç ve dirençlilik kavramı literatürde, ekoloji, psikoloji, sosyoloji, coğrafya, psikiyatri, fen bilimleri, mühendislik, fizik gibi birçok disiplinde kullanılmıştır (Şen, 2022; Yayla, 2020).

Afetlerde dirençlilik/dayanıklılık; “Potansiyel olarak tehlikelere maruz kalan bir sistem veya toplumun, kabul edilebilir seviyede yapısal düzene ve işleyişe ulaşması, bu durumu sürdürmek için direnmesi veya değişim sonucu meydana gelen duruma uyum sağlama kapasitesi” olarak ifade edilmektedir. Bu tanımdaki kapasite, bir afeti öngörmek, onunla başa çıkmak ve ondan kurtulmak için kullanılan bireysel, sosyal ve toplumsal güçleri ve kaynakları içermektedir (UNISDR, 2004; akt. Yağmur ve Karaman, 2023). Afet yönetiminde “Dirençlilik” afet öncesinde hazırlanan risk azaltma çalışmaları sayesinde afetlerle baş edebilme durumunu ifade etmekte olup zarar azaltma, etkin müdahale ve en kısa sürede normal hayata dönebilme çalışmalarını içermektedir (Karaman, 2017:6). Afet direnci ile sadece afet öncesi duruma dönmekten ziyade sürdürülebilir bir dengeye ulaşmak ve afet öncesi durumdan daha iyi bir duruma gelmek amaçlanmaktadır (Brody ve Gunn 2013: 161; Manyena, 2006). Hyogo Çerçevesinin benimsenmesi ile birlikte, risk azaltmanın temel amacı, zarar görülebilirliği ve afetin olumsuz etkilerini azaltmak için toplum direncini de artırmaktır (Mayunga, 2007:1; Şen, 2022). Afet direnci, toplumun afet riskini zaman içinde karşılıklı olarak güçlendirirken aynı zamanda sosyal, çevresel ve ekonomik kalkınma ve büyüme hedeflerine de ulaşabilme becerisi açısından da önemli bir unsurdur (Şen, 2022). Bireysel, aile ve topluluk seviyesi gibi farklı gruplar üzerinde etkisi olan afet direnci kapasiteleri, afet direncini birçok farklı faktör açısından da etkilemektedir. Ancak bu gruplar arasında bireysel düzeyde afet direncine toplum düzeyine kıyasla daha az önem verildiği ilgili literatürde belirtilmektedir (First, 2019).

Bireyin afet durumlarıyla başa çıkmak için iç ve dış kaynaklardan yararlanma kapasitesi olarak ifade edilen bireysel afet direnci, DiTirro (2018: 12) tarafından “Bireyin afetle ilgili bilgileri edinme, işleme, anlama ve afet

risk durumlarıyla başa çıkmada uygun ve rasyonel karar alması ve eyleme geçebilmesi için ilgili kaynakları belirleme ve harekete geçirme kapasitesine sahip olma derecesi” olarak tanımlamaktadır. DiTirro (2018), bireylerin afetlerle başa çıkmalarında sahip olunan iç ve dış kaynakların yanı sıra sosyal bağlantılar vasıtasıyla afetlere dair bilgi edinme ve bilgiyi kullanabilme kapasitesinin de önemine değinmiştir.

Bireylerin afetlerle ilgili bilgi toplaması ve değerlendirilmesi süreçlerinde rasyonel kararlar verebilmeleri, hem duygusal durumlarını yönetebilme becerilerine hem de yaşadıkları bölgede ortaya çıkabilecek afet türleri ile meydana getirecekleri etkileri hakkında yeterli bilgiye sahip olmalarına bağlıdır. Yayla'nın (2020) bireysel afet direnci üzerine yaptığı çalışmada bireylerin afet türleri, bölgesel tehlikeler ve afetlerin şiddetine ilişkin bilgi düzeylerinin afetlere karşı hazırlık ve önlem alma davranışlarını artırdığı, bunun ise bireysel afet direnç düzeyini güçlendirdiği belirtilmektedir. Literatürde afetlerle ilgili bilgi düzeyi, risk algısı, öz yeterlik inancı, afetlere bireysel hazırlık düzeyi, sosyal destek kaynaklarını tanıyarak kullanabilme becerisi, belirli bilgi, beceri ve davranışsal yeterlilikleri içeren çok boyutlu bir yapı olarak tanımlanan bireysel afet direncinin somut göstergeleri arasında yer almaktadır (Paton, 2003; DiTirro, 2018; Norris vd., 2008). Afetlere karşı gerçekleştirilen hazırlık çalışmaları ile bireysel afet direncinin topluma afet öncesinde kazandırılması, afet anında ve sonrasında yaşanan süreci olumlu yönde etkilemektedir (Şen, 2022; Bodas vd., 2022). Bu durum afetin neden olduğu olumsuz durumların en aza indirilmesi ve hızlı toparlanma süreçlerinin oluşturulmasında önemli bir rol oynamaktadır (Tobin, 1999).

Bireysel direnç kapasitesi ve bireysel afet direnci; bireyin öz düzenleme ve problem çözme becerileri, sosyal yeterliliği, özerklik, öz yeterlilik ve amaç duygusu gibi kişisel koruyucu özellikleri ile aile ve akran ilişkileri, okul ve iş çevresi, yerel topluluk bağları, fiziksel çevre koşulları ve uyarlanabilir davranışların karşılıklı etkileşiminden meydana gelen çok boyutlu dinamik bir yapıdır (Masten, 2001: 232; Norris vd., 2008: 138; First vd., 2020).

DiTirro (2018), bireysel afet direncinin değerlendirilmesi için geliştirdiği INDRA (Individual Disaster Resilience Assessment) olarak adlandırdığı Bireysel Afet Direnç Değerlendirmesi Ölçeği (BADDÖ); bilgi ile başa çıkma (bilgi), enformasyon ile başa çıkma (enformasyon), ortak başa çıkma (sosyoloji) ve duygusal başa çıkma (duygusallık) olmak üzere dört boyuttan oluşmaktadır (DiTirro, 2018:13).

DiTirro'nun (2018) bilgi boyutuna ilişkin tanımı, Şen'in (2022) aktardığına göre; bireylerin afet sırasında ne yapmaları ve nasıl güvende kalmaları gerektiğine ilişkin bilgilere ulaşabilmeleri ile afet süresince dış kaynaklardan edinilen bilgileri değerlendirerek uygun biçimde harekete geçebilme becerilerini kapsamaktadır.

Enformasyon boyutu, afet anında ve sonrasında oluşan güncel bilgilerin, uyarıların ve resmi haberlerin bireylere zamanında ulaşmasını ifade eder. Bu boyutta, bireylerin güvenilir ve doğru bilgi akışı sayesinde riskleri değerlendirebilmesini, uygun kararlar vermesini ve afet sırasındaki davranışlarını etkili şekilde yönetmesini sağlar (Yayla, 2020). Bireyin güncel haberleri nereden alacağını bilmesi ile bu haberleri değerlendirip, haberlere göre hareket edebilme yeteneği enformasyon boyutunu oluşturur (DiTirro, 2018). Sosyoloji boyutu, bireyi stresli olayların olumsuz etkilerinden koruyan afet durumunda erişebileceği ve kullandığı fiziksel ya da duygusal içeriği olan sosyal desteği kapsar. Sosyoloji boyutu, bireyin afet esnasında erişebileceği ve kullandığı sosyal destek, fiziksel yardım sağlama rolünü üstlenebildiği gibi duygusal yardım da sağlayabilir (Yayla, 2020). Bireylerin afet direncini olumlu yönde etkileyecek sosyoloji boyutunu gerçekleştirebilmeleri için sosyal destek almaya istekli olarak sosyal destek ağları oluşturmaları, sosyal destek alabilecekleri kaynakların olması ve bu kaynakları kullanabilme yeteneklerine sahip olmalıdırlar (DiTirro, 2018). Duygusal başa çıkma boyutu, kaotik ve yoğun stresli olan afetler karşısında bireylerin panik olmadan sakin kalarak bilgileri doğru analiz edip afet anında doğru kararlar vermesi ve duygusal durumlarını idare edebilmesi olarak ifade edilmektedir (DiTirro, 2018:14).

Özellikle son yıllarda afetlere karşı toplumsal direncin oluşturulmasındaki öneminin anlaşılması ile birlikte bireysel afet direnci ile ilgili yapılan çalışmalar da önem kazanmıştır. Öztürk vd. (2025) tarafından üniversite öğrencilerinin bireysel afet direnç düzeyleri ile ilişkili faktörlerin belirlenmesi amacıyla yapılmış olan çalışma sonucunda üniversite öğrencilerinin bireysel afet direnç düzeylerinin ortalamanın üzerinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca düzenli fiziksel aktivite yapan, afete hazırlık planı hakkında bilgi sahibi olan ve yaşanılan yerde deprem sonrası buluşma yeri belirleyen öğrencilerin bireysel afet dirençlilikleri daha yüksek; tanı konulmuş fiziksel hastalığı olanların ise bireysel afet dirençliliklerinin daha düşük olduğu görülmüştür. Yağmur ve Karaman (2023), sağlık çalışanlarında psikolojik dayanıklılığın bireysel afet direnci üzerindeki etkisini belirlemek ve demografik faktörler ile psikolojik dayanıklılık ve bireysel afet direnci arasında bir farklılık olup olmadığının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmada sağlık çalışanlarında psikolojik dayanıklılık ve bireysel afet direncinin yüksek düzeyde olduğunu; ayrıca sağlık çalışanlarında cinsiyet, medeni durum, yaş, eğitim, bulundukları kurumda çalışma süresi, görev, ekonomik durum ve afet deneyimi ile bireysel afet direnci arasında anlamlı bir fark olmadığını, afet ile ilgili eğitim alanlarda ise bireysel afet direncinin anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Gökaya vd. (2024) tarafından afetlerde görev yapacak olan sağlık teknikeri adaylarının, bireysel afet direnci, deprem korkusu ve psikolojik sağlamlık durumları ve aralarındaki ilişkilerin incelendiği çalışmada kadın katılımcıların ve daha önce bir deprem deneyimi

yaşayanların bireysel afet direncinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Şen (2022) toplumun sosyal sermaye dinamikleri ile afet direnci arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında erkek katılımcılar, daha önce afet yaşayanlar ile çocuğu olmayan bireylerin bireysel afet direnci puanlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çalışmada ayrıca yaşın artması ile birlikte bireysel afet direnci puanlarında azalma görülürken eğitim düzeyi ve gelir düzeyi ile bireysel afet direncinin doğru orantılı olarak değiştiği belirtilmiştir. Mızrak (2017) tarafından yapılan çalışmada ise cinsiyet, eğitim durumu, afete maruz kalma durumu, yaş grubu ile psikolojik dirençlilik düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamış ancak erkeklerin, afete maruz kalmış bireylerin ve 40 yaş üzeri bireylerin psikolojik dirençlilik düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada dul bireylerin psikolojik olarak en dirençli grup olduğu tespit edilmiştir. Yayla (2020); tarafından Gümüşhane Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin katılımı ile gerçekleştirilen çalışmada katılımcıların cinsiyet, afet hazırlık eğitimi alma, afet planlaması hakkında bilgi sahibi olma, afet-acil durum çantası ve afet planı olma ve deprem sonrası buluşma yeri belirleme durumları ile bireysel afet direnci arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

3. ARAŞTIRMANIN TASARIMI

3.1. Araştırmanın Amacı

Çalışmada öğretmenlerin sosyo-demografik özellikleri bakımından Bireysel Afet Direnci ve alt boyutları seviyelerinin farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amaçlanmaktadır. Literatürde afet hazırlığıyla ilgili çalışmaların genellikle toplum genelinde yürütüldüğü, ancak öğretmenlere odaklanan çalışmaların sınırlı olduğu dikkat çekmektedir. Öğretmenlerin hem kendi hayatlarını korumaları hem de rehberlik edeceği öğrencilerin öncelikle bireysel afet direncini dolaylı olarak da toplumsal afet direncini inşa etmeleri açısından son derece önemlidir (Yıldırım vd., 2024). Bu çalışmanın, öğretmenleri merkeze alarak afet hazırlığı literatüründe önemli bir boşluğu doldurması hedeflenmektedir.

3.2. Çalışmanın sınırlılıkları

Çalışma, Eskişehir ilindeki öğretmenlerle ve belirtilen zaman dilimleri ile sınırlı olduğundan, farklı kültürel ve sosyal dinamiklere sahip bölgelerde uygulanması durumunda aynı sonuçların elde edilemeyebileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca, çalışmada kullanılan ölçeklerin katılımcıların öznel değerlendirmelerine dayanması, yanıtların doğruluğunu etkileyebileceği, katılımcılar kendi durumlarını değerlendirirken önyargılı veya yanıltıcı bilgiler verebileceği de unutulmamalıdır. Bunun yanı sıra, veri toplama sürecinde katılımcıların ruh hali, çevresel faktörler veya beklenmedik durumlar sonuçları etkileyebilecek diğer faktörler arasında yer almaktadır.

3.3. Araştırma Örneklemi

Araştırmanın evrenini, 2022-2023 verilerine göre söz konusu eğitim öğretim yılında Eskişehir ilinde görev yapan toplam 12.317 öğretmen oluşturmaktadır (MEB, 2024). Araştırmanın örneklemi 376 öğretmen oluşturmaktadır. Örneklem hesaplamasında Karasar'ın (2014) çalışmasında kullanılan formül uygulanmıştır. Çalışmada 2025 yılı Şubat ve Mart aylarında veri toplama çalışmalarına başlanılmıştır. İlk etapta 30 adet anket ile pilot çalışma gerçekleştirilmiştir ve gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra yüzyüze ve online olarak 389 öğretmene ulaşılmıştır. Söz konusu anketlerden 13 tanesinin eksik olması nedeni ile çalışma dışında bırakılmış olup 376 adet anket ile çalışmaya devam edilmiştir.

3.4. Veri Toplama Araçları

Çalışmada Bireysel Afet Direncinin ölçülmesi için DiTirro (2018) tarafından geliştirilen INDRA (Individual Disaster Resilience Assessment) ölçeği kullanılmıştır. BADDÖ, 5'li Likert tipi olup dört boyuttan oluşan ölçeğin Cronbach's Alpha katsayısı 0.895 olarak bulunmuştur. Ölçekte yer alan alt boyutlar sırasıyla; Bilgi ile Başa çıkma (madde 1-5), Enformasyon ile başa çıkma (madde 6-10), Ortak başa çıkma (madde 11-15), Duygusal başa çıkma (madde 16-20 ters kodlanmış) şeklindedir (DiTirro, 2018:13). Yayla (2020) tarafından Türkçeye uyarlanan ölçeğin Cronbach's Alpha değeri 0,839 olup; sırasıyla alt boyutların Cronbach's Alpha değerleri ise Bilgi boyutu için 0,817; Enformasyon boyutu için 0,834; Sosyoloji boyutu için 0,839 ve Duygusal boyutu için 0,831 olarak hesaplanmıştır.

4. BULGULAR ve SONUÇ

Çalışmada kullanılan BADDÖ, ölçeklerinin normal dağılıma uygunluğu, çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri temel alınarak incelenmiştir. Bu değerlere ilişkin genel kabul, ± 1.96 sınırları içerisinde kalan sonuçların normal dağılım varsayımını karşıladığı yönündedir (Kalaycı, 2005).

Tablo 1'de öğretmenlerin bireysel ve sosyo-demografik özelliklerine ilişkin veriler sunulmuştur.

Tablo 1: Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı

Değişkenler		n	%
Cinsiyet	Kadın	235	62,5
	Erkek	141	37,5
	20-35 Yaş	55	14,6
Yaş	36-45 yaş	174	46,3
	46-55 Yaş	118	31,4
	56 yaş ve üzeri	29	7,7

Eğitim düzeyi	Ön Lisans/Lisans	284	75,5
	Lisans üstü	92	24,5
	Bekar	50	13,3
Medeni durum	Evli	299	79,5
	Boşanmış/Dul	27	7,2
	30.000 -45.000 TL	13	3,5
	46.000-55.000 TL	80	21,3
Aylık gelir durumu	56.000-65.000 TL	189	50,3
	66.000-75.000 TL	69	18,4
	76.000 ve üzeri	25	6,6
	1-2 kişi	64	17,0
Hane halkı sayısı	3-4 kişi	278	73,9
	5 ve üzeri	34	9,0
	Çok düşük	16	4,3
	Düşük	68	18,1
Çevrenizdeki ekonomik seviye	Orta	242	64,4
	Yüksek	50	13,3
	Çok Yüksek	0	0,0
	Sayısal-fen grubu	56	14,9
Branş	Sözel-sosyal grubu	96	25,5
	Mesleki eğitim grubu	55	14,6
	Sanat, spor ve tasarım grubu	27	7,2
	Temel eğitim grubu	142	37,8
Hizmet süresi	0-5 Yıl	14	3,7
	6-10 Yıl	34	9,0
	11-15 Yıl	103	27,4
	16-20 Yıl	77	20,5
	20 Yıl ve üzeri	148	39,4
	Toplam	376	100

Çalışmaya katılan toplam 376 öğretmenin %62,5'i kadın, %37,5'i ise erkektir. Yaş dağılımında ise %46,3'ü 36-45 yaş aralığında, %31,4'ü 46-55 yaş aralığında, %14,6'sı 20-35 yaş aralığında, %7,7'si de 56 yaş ve üzerindedir. Eğitim düzeyi incelendiğinde, öğretmenlerin %75,5'i ön lisans veya lisans mezunu, %24,5'i lisansüstü (yüksek lisans veya doktora) eğitime sahip olduğu anlaşılmaktadır. Medeni durumları ise %79,5'i evli, %13,3'ü bekar ve %7,2'si boşanmış veya duldur. Katılımcıların aylık gelir düzeyleri, %50,3'ü 56.000-65.000 TL, %21,3'ü 46.000-55.000 TL ve %18,4'ü 66.000-75.000 TL, %3,5'i 30.000-45.000 TL arası gelire sahiptir. Hane halkı sayısında ise öğretmenlerin %73,9'u 3-4 kişilik hanelerde, %17'si 1-2 kişilik hanelerde, %9'u ise 5 ve üzeri kişiden oluşan hanelerde yaşadığı tespit edilmiştir. Öğretmenlerin çevresel ekonomik seviye algılarına bakıldığında, %64,4'ü çevrelerini "orta düzeyde", %18,1'i "Düşük", %4,3'ü "çok düşük", %13,3'ü "yüksek" olarak değerlendirmiştir. "Çok yüksek" algısı ise hiçbir katılımcı tarafından belirtilmemiştir. Branş dağılımında öğretmenlerin %37,8'i temel eğitim grubunda, %25,5'i sözel-sosyal grup, %14,9'u sayısal-fen grubunda, %14,6'sı mesleki eğitim grubunda, %7,2'si ise sanat, spor ve tasarım grubunda yer almaktadır. Son olarak ta öğretmenlerin %39,4'ü 20 yıl ve üzeri, %27,4'ü 11-15 yıl, %20,5'i 16-20 yıl, %9'u 6-10 yıl ve %3,7'si ise 0-5 yıl aralığında hizmet süresine sahiptir.

Tablo 2’de öğretmenlerin yaşadıkları konutların fiziksel özellikleri ve yapı güvenliğine ilişkin görüşleri sunulmuştur.

Tablo 2: Öğretmenlerin Yaşadıkları Konutların Fiziksel Özellikleri ve Yapı Güvenliğine İlişkin Bilgiler

Değişkenler		n	%
Yaşanılan ev tipi	Apartman dairesi	267	71,0
	Müstakil ev	31	8,2
	Site İçinde daire	70	18,6
	Diğer-Lojman	8	2,1
Ev sahipliği durumu	Kiracı	83	22,1
	Ev sahibi	278	73,9
	Aile yanında	15	4,0
Yaşanılan binanın yaşı	0-5 yıl	62	16,5
	6-10 yıl	97	25,8
	11-15 yıl	93	24,7
	16 yıl ve üzeri	124	33,0
Yaşanılan binada ikamet süresi	0-5 yıl	151	40,2
	6-10 yıl	97	25,8
	11-15 yıl	81	21,5
	16 yıl ve üzeri	47	12,5
Yaşanılan binanın depreme dayanıklılık durumu	Bilmiyorum	154	41,0
	Dayanıklı	210	55,9
	Dayanıklı değil	12	3,2
Görev yapılan okulun depreme dayanıklılığı	Evet	211	56,1
	Hayır	165	43,9
	Toplam	376	100

Tablo 2 incelendiğinde, öğretmenlerin %71’i apartman dairesinde, %18,6’sı site içindeki dairelerde, %8,2’si müstakil evlerde ve %2,1’i ise lojman gibi diğer konut tiplerinde yaşadığı görülmektedir. Öğretmenlerin %73,9’u ev sahibi iken, %22,1’i kiracı, %4,0’ı ise aile yanında oturmaktadır. Yaşanılan binanın yaşı incelendiğinde %33’ü 16 yıl ve üzeri, %25,8’i 6-10 yıl, %24,7’si 11-15 yıl ve %16,5’i 0-5 yıl aralığındaki binalar yerlamaktadır. Katılımcıların yaşadıkları binada ikamet süresi bakımından ise %40,2’si 0-5 yıl, %25,8’i 6-10 yıl, %21,5’i 11-15 yıl ve %12,5’i 16 yıl ve üzeri süredir aynı binada yaşadığını belirtmiştir. Depreme dayanıklılık algısı açısından değerlendirildiğinde, öğretmenlerin %55,9’u yaşadığı binanın depreme dayanıklı olduğunu düşünürken, %3,2’si binasının dayanıklı olmadığını ifade etmiştir. Öte yandan, %41,0 gibi kayda değer bir oran ise bu konuda bilgi sahibi olmadığını belirtmiştir. Görev yapılan okulların depreme dayanıklılığı konusundaki algılara bakıldığında ise katılımcıların %56,1’i okullarının dayanıklı olduğunu belirtirken, %43,9’u dayanıklı olmadığını düşünmektedir.

Tablo 3'te öğretmenlerin afet deneyimlerine ve bu bağlamdaki risk durumlarına ilişkin görüşleri yer almaktadır.

Tablo 3: Öğretmenlerin Afet Deneyimlerine ve Bu Bağlamdaki Risk Durumlarına İlişkin Görüşleri

Değişkenler		n	%
Afete maruz kalma	Evet	135	35,9
	Hayır	241	64,1
Afette evin yıkılması	Evet	9	2,4
	Hayır	367	97,6
Afette kendisinin/yakının enkaz altında kalma durumu	Evet	20	5,3
	Hayır	356	94,7
Çadır veya konteynerde kalma durumu	Evet	18	4,8
	Hayır	358	95,2
Depremde yakını kaybetme durumu	Evet	22	5,9
	Hayır	354	94,1
	Toplam	376	100

Öğretmenlerin %35,9'u geçmişte en az bir kez bir afete maruz kaldığını belirtirken, %64,1'i herhangi bir afet deneyimi yaşamadığını ifade etmiştir. Afet sonucu yaşanan evin yıkılması durumu oldukça düşük bir oranla (%2,4) bildirilmiştir. Katılımcıların %97,6'sı evlerinin afet sırasında yıkılmadığını ifade etmiştir. Öğretmenlerin yalnızca %5,3'ü kendisinin veya bir yakınının enkaz altında kaldığını belirtirken, %5,9'u depremde bir yakınına kaybettiğini ifade etmiştir. Katılımcıların %4,8'i çadır veya konteynerde yaşadığını belirtmiş olup %95,2'si ise böyle bir deneyime sahip olmadığını ifade etmiştir.

Tablo 4: BADD Ölçeği Alt Boyutlarına Ait Cronbach's Alpha Güvenirlik Katsayıları

		Cronbach's Alpha Items Soru sayısı	Cronbach's Alpha Based on Standardized	Soru sayısı
Bireysel Afet Direnci	Bilgi	0,803	0,806	5
	Enformasyon	0,795	0,796	5
	Sosyoloji	0,875	0,874	5
	Duygusallık	0,844	0,840	5
	Toplam		0,788	20

20 ifade içeren ölçeğin Cronbach's Alpha değeri 0,788 olarak belirlenmiş olup ölçeğin güvenilir olduğu ifade edilmektedir (Özdamar, 2013).

4.1. Öğretmenlerin Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre BADD Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması

Tablo 5'te öğretmenlerin cinsiyet değişkenine göre BADD Ölçeği alt boyutlarına ilişkin puan ortalamalarının karşılaştırılması sunulmuştur.

Tablo 5: Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre BADD Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçekler ve faktörler	Cinsiyet	n	Ort.	S.S	t	p
Bireysel Afet Direnç	Kadın	235	3,22	0,45	-3,32	0,001**
Değerlendirmesi Ölçeği (BADDÖ)	Erkek	141	3,39	0,50		
Bilgi	Kadın	235	3,47	0,67	-1,29	0,199
	Erkek	141	3,57	0,80		
Enformasyon	Kadın	235	2,80	0,79	-2,04	0,042*
	Erkek	141	2,98	0,83		
Sosyoloji	Kadın	235	4,06	0,65	0,46	0,643
	Erkek	141	4,03	0,66		
Duygusallık	Kadın	235	2,55	0,81	-4,86	0,000**
	Erkek	141	2,96	0,78		

*Not: *p<0.05, **p<0.01; t: Independent Sample t Test.*

BADD Ölçeği ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiki olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. BADDÖ toplam puanı, enformasyon ve duygusallık alt boyutlarında anlamlı farklar bulunmuştur ($p<0,05$). Erkek öğretmenlerin afet direnci, bilgiye erişim (enformasyon) ve duygusal dayanıklılık düzeylerinin kadın öğretmenlere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Buna karşılık, bilgi ve sosyoloji alt boyutlarında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 6'da öğretmenlerin yaş gruplarına göre ve BADD Ölçeği puanlarının karşılaştırılması sunulmuştur.

Tablo 6: Öğretmenlerin Yaşlarına Göre BADD Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçekler ve faktörler	Yaş	n	Ort.	S.S	F	p	Fark
Bireysel Afet Direnç	20-35 Yaş ^A	55	3,22	0,49	0,89	0,445	-
Değerlendirmesi Ölçeği (BADDÖ)	36-45 yaş ^B	174	3,29	0,46			
	46-55 Yaş ^C	118	3,32	0,48			
	56 yaş ve üzeri ^D	29	3,21	0,51			
Bilgi	20-35 Yaş ^A	55	3,47	0,75	1,22	0,304	-
	36-45 yaş ^B	174	3,54	0,66			
	46-55 Yaş ^C	118	3,53	0,72			
	56 yaş ve üzeri ^D	29	3,28	1,01			
Enformasyon	20-35 Yaş ^A	55	2,68	0,86	3,34	0,019*	C>A,B
	36-45 yaş ^B	174	2,82	0,82			
	46-55 Yaş ^C	118	3,05	0,77			
	56 yaş ve üzeri ^D	29	2,78	0,69			

Sosyoloji	20-35 Yaş ^A	55	4,15	0,75	2,33	0,074	-
	36-45 yaş ^B	174	4,11	0,62			
	46-55 Yaş ^C	118	3,97	0,64			
	56 yaş ve üzeri ^D	29	3,86	0,66			
Duygusallık	20-35 Yaş ^A	55	2,56	0,79	1,40	0,241	-
	36-45 yaş ^B	174	2,68	0,87			
	46-55 Yaş ^C	118	2,75	0,78			
	56 yaş ve üzeri ^D	29	2,92	0,71			

*Not: * $p<0.05$, ** $p<0.01$; F: One Way ANOVA; Fark: Post Hoc Testleri ile yapılmıştır. Harflendirmeler gruplar arası anlamlı farklılıkları göstermektedir.*

BADD Ölçeği ve alt boyutları açısından değerlendirildiğinde, ölçek toplam puanı ile bilgi, sosyoloji ve duygusallık alt boyutlarında yaş grupları arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$). Ancak enformasyon alt boyutunda anlamlı bir fark saptanmıştır ($p<0.05$). Post-hoc test sonuçlarına göre, 46–55 yaş grubunun ortalaması ($3,05\pm0,77$) hem 20–35 yaş hem de 36–45 yaş gruplarına göre anlamlı olarak daha yüksektir.

Tablo 7’de öğretmenlerin medeni durumlarına göre BADD Ölçeği puanlarının karşılaştırılması yer almaktadır.

Tablo 7: Öğretmenlerin Medeni Durumlarına Göre BADD Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçekler ve faktörler	Medeni Durum	n	Ort.	S.S	F	p	Fark
Bireysel	Bekar ^A	50	3,21	0,53	0,98	0,378	-
Afet Direnç	Evli ^B	299	3,29	0,47			
Değerlendirmesi	Boşanmış/Dul ^C	27	3,36	0,44			
Ölçeği (BADDÖ)	Bekar ^A	50	3,28	0,86	3,06	0,048*	B>A
Bilgi	Evli ^B	299	3,54	0,70			
	Boşanmış/Dul ^C	27	3,60	0,61			
Enformasyon	Bekar ^A	50	2,78	0,80	0,65	0,521	-
	Evli ^B	299	2,87	0,80			
	Boşanmış/Dul ^C	27	3,00	0,94			
	Bekar ^A	50	4,01	0,71	0,11	0,897	-
Sosyoloji	Evli ^B	299	4,06	0,66			
	Boşanmış/Dul ^C	27	4,04	0,52			
	Bekar ^A	50	2,77	0,87	0,47	0,626	-
Duygusallık	Evli ^B	299	2,68	0,81			
	Boşanmış/Dul ^C	27	2,81	0,90			

** $p<0,05$, ** $p<0,01$, F: One Way ANOVA, Fark: Post Hoc Testleri.*

Öğretmenlerin Medeni Durumlarına Göre BADD Ölçeği ve alt boyut puanlarının karşılaştırılmasında, BADDÖ toplam puanı ile enformasyon, sosyoloji ve duygusallık alt boyutlarında da anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Ancak, bilgi alt boyutunda medeni duruma göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). Post-hoc analizi sonucunda, evli (Ort.=3,54±0,70) ve boşanmış/dul (Ort.=3,60±0,61) öğretmenlerin bilgi düzeylerinin bekar öğretmenlere (Ort.=3,28±0,86) göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 8’de öğretmenlerin çevrelerinin ekonomik seviyelerine göre BADD Ölçeği puanlarının karşılaştırılması sunulmuştur.

Tablo 8: Öğretmenlerin Çevrelerinin Ekonomik Seviyelerine Göre BADD Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçekler ve faktörler	Çevre Ekonomik Seviye	N	Ort.	S.S	F	p	Fark
Bireysel Afet Direnç Değerlendirmesi Ölçeği (BADDÖ)	Çok düşük ^A	16	3,06	0,61	2,59	0,053	-
	Düşük ^B	68	3,21	0,48			
	Orta ^C	242	3,30	0,45			
	Yüksek ^D	50	3,37	0,51			
Bilgi	Çok düşük ^A	16	3,38	0,87	2,28	0,080	-
	Düşük ^B	68	3,36	0,68			
	Orta ^C	242	3,52	0,71			
	Yüksek ^D	50	3,70	0,78			
Enformasyon	Çok düşük ^A	16	2,21	0,93	4,57	0,004**	A<B,C,D
	Düşük ^B	68	2,79	0,79			
	Orta ^C	242	2,94	0,79			
	Yüksek ^D	50	2,82	0,81			
Sosyoloji	Çok düşük ^A	16	4,18	0,76	2,10	0,100	-
	Düşük ^B	68	4,01	0,63			
	Orta ^C	242	4,01	0,66			
	Yüksek ^D	50	4,25	0,59			
Duygusallık	Çok düşük ^A	16	2,46	0,89	0,63	0,595	-
	Düşük ^B	68	2,66	0,94			
	Orta ^C	242	2,73	0,79			
	Yüksek ^D	50	2,72	0,77			

* $p<0,05$, ** $p<0,01$, F: One Way ANOVA, Fark: Post Hoc Testleri.

BADD Ölçeği genel puanları açısından ise ekonomik seviyeye göre anlamlı bir fark sınır düzeyinde bulunmuştur ($p=0,053$). Ortalama değerlere göre, yüksek ekonomik çevrede yaşayan öğretmenlerin direnç düzeyleri ($X=3,37\pm0,51$), çok düşük ekonomik çevrelerde yaşayanlara göre ($X=3,06\pm0,61$) daha yüksek çıkmıştır. Alt boyutlar arasında enformasyon değişkeni anlamlı düzeyde farklılık göstermiştir ($p<0,05$). Post-hoc analizine

göre, çok düşük ekonomik çevrede yaşayan öğretmenlerin enformasyon düzeyi ($\bar{X}=2,21\pm0,93$), diğer tüm gruplardan (düşük, orta ve yüksek) anlamlı derecede düşüktür.

Tablo 9’da öğretmenlerin ev sahipliği durumuna göre BADD Ölçeği ve bu ölçeklerin alt boyutlarına ait puan ortalamalarının karşılaştırılması verilmiştir.

Tablo 9: Öğretmenlerin Ev Sahibi Olma Durumuna Göre BADD Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçekler ve faktörler	Ev Sahipliği Durumu	n	Ort.	S.S	F	p	Fark
Bireysel Afet Direnç Değerlendirmesi Ölçeği (BADDÖ)	Kiracı ^A	83	3,25	0,43	0,84	0,432	-
	Ev sahibi ^B	278	3,29	0,48			
	Aile yanında ^C	15	3,41	0,52			
Bilgi	Kiracı ^A	83	3,54	0,68	0,21	0,808	-
	Ev sahibi ^B	278	3,49	0,74			
	Aile yanında ^C	15	3,57	0,65			
Enformasyon	Kiracı ^A	83	2,64	0,83	5,23	0,006**	A<B,C
	Ev sahibi ^B	278	2,92	0,80			
	Aile yanında ^C	15	3,20	0,57			
Sosyoloji	Kiracı ^A	83	4,11	0,58	0,49	0,613	-
	Ev sahibi ^B	278	4,03	0,69			
	Aile yanında ^C	15	4,09	0,34			
Duygusallık	Kiracı ^A	83	2,69	0,75	0,09	0,919	-
	Ev sahibi ^B	278	2,70	0,83			
	Aile yanında ^C	15	2,79	1,07			

* $p<0,05$, ** $p<0,01$, F: One Way ANOVA, Fark: Post Hoc Testleri.

BADD Ölçeği puanları açısından da gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Alt boyutlar incelendiğinde, Enformasyon boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Post-hoc testine göre, kiracı öğretmenlerin ($\bar{X}=2,64\pm0,83$) enformasyon düzeyleri, ev sahibi ($\bar{X}=2,92\pm0,80$) ve aile yanında yaşayan ($\bar{X}=3,20\pm0,57$) öğretmenlere kıyasla anlamlı derecede daha düşüktür. Buna karşılık, bilgi, sosyoloji ve duygusallık alt boyutlarında anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 10’da öğretmenlerin yaşadıkları binanın depreme dayanıklılık durumuna göre ve BADD Ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması sunulmuştur.

Tablo 10: Öğretmenlerin Yaşadıkları Binanın Depreme Dayanıklılık Durumuna Göre BADD Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçekler ve faktörler	Yaşanılan Binanın Depreme Dayanıklılık Durumu	N	Ort.	S.S	F	p	Fark
Bireysel Afet Direnç Değerlendirmesi Ölçeği (BADDÖ)	Bilmiyorum ^A	154	3,18	0,45	7,51	0,001**	B>A
	Dayanıklı ^B	210	3,37	0,48			
	Dayanıklı değil ^C	12	3,18	0,49			
Bilgi	Bilmiyorum ^A	154	3,31	0,74	10,51	0,000**	B>A
	Dayanıklı ^B	210	3,65	0,69			
	Dayanıklı değil ^C	12	3,47	0,52			
Enformasyon	Bilmiyorum ^A	154	2,74	0,77	3,42	0,034*	B>A
	Dayanıklı ^B	210	2,96	0,83			
	Dayanıklı değil ^C	12	2,75	0,83			
Sosyoloji	Bilmiyorum ^A	154	4,00	0,67	0,95	0,390	-
	Dayanıklı ^B	210	4,08	0,65			
	Dayanıklı değil ^C	12	4,15	0,49			
Duygusallık	Bilmiyorum ^A	154	2,66	0,85	1,77	0,172	-
	Dayanıklı ^B	210	2,76	0,80			
	Dayanıklı değil ^C	12	2,35	0,77			

* $p<0,05$, ** $p<0,01$, F: One Way ANOVA, Fark: Post Hoc Testleri.

BADD Ölçeği puanları da anlamlı farklılık göstermiştir ($p<0,05$). “Dayanıklı” binalarda yaşayan öğretmenlerin bireysel afet dirençleri ($\bar{X}=3,37\pm0,48$), diğer gruplara kıyasla daha yüksek bulunmuştur.

Özellikle bilgi ve enformasyon alt boyutlarında anlamlı farklar gözlenmiş; bu farkların “dayanıklı bina” grubunun lehine olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Öte yandan, sosyoloji ve duygusallık alt boyutlarında anlamlı fark saptanmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 11’de öğretmenlerin görev yaptıkları okulun depreme dayanıklılığına ilişkin algılarına göre, BADD Ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması yer almaktadır.

Tablo 11: Öğretmenlerin Görev yaptıkları Okulun Depreme Dayanıklılık Durumuna Göre BADD Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçekler ve faktörler	Görev yapılan okulun depreme dayanıklılığı	n	Ort.	S.S	t/z	p
Bireysel Afet Direnç	Evet	211	3,35	0,47	3,02	0,002**
Değerlendirmesi Ölçeği (BADDÖ)	Hayır	165	3,20	0,47		
Bilgi	Evet	211	3,58	0,69	2,38	0,018*
	Hayır	165	3,41	0,76		
Enformasyon	Evet	211	2,98	0,77	2,99	0,003**
	Hayır	165	2,73	0,84		
Sosyoloji	Evet	211	4,05	0,71	0,07	0,943
	Hayır	165	4,05	0,57		
Duygusallık	Evet	211	2,78	0,80	1,97	0,05
	Hayır	165	2,61	0,84		

*Not: * $p<0,05$, ** $p<0,01$; t: Independent Sample t Test.*

BADD Ölçeği ile Öğretmenlerin görev yaptıkları okulun depreme dayanıklılık durumu açısından anlamlı bir fark elde edilmiştir ($p<0,05$). Okulunu dayanıklı olarak değerlendiren öğretmenlerin bireysel afet direnç düzeyleri ($\bar{X}=3,35\pm0,47$), diğer gruba ($\bar{X}=3,20\pm0,47$) göre anlamlı biçimde daha yüksektir.

Özellikle bilgi ve enformasyon alt boyutlarında elde edilen farklar, dayanıklı okul algısına sahip öğretmenlerin afetle ilgili bilgi düzeylerinin ve bilgiye erişim becerilerinin daha gelişmiş olduğunu ortaya koymaktadır ($p<0,05$). Buna karşın, sosyoloji alt boyutunda anlamlı fark bulunmamış, duygusallık ($p=0,050$) boyutunda ise anlamlılığa yakın bir eğilim gözlenmiştir.

Tablo 12’de öğretmenlerin daha önce bir afete maruz kalıp kalmadıklarına BADD Ölçeği ve puanlarının karşılaştırılması sunulmuştur.

Tablo 12: Öğretmenlerin Afete Maruz Kalma Durumlarına Göre BAAD Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçekler ve faktörler	Afete Maruz Kalma	n	Ort.	S.S	t	p
Bireysel Afet Direnç	Evet	135	3,35	0,44	2,128	0,034*
Değerlendirmesi Ölçeği (BADDÖ)	Hayır	241	3,24	0,49		
Bilgi	Evet	135	3,63	0,60	2,638	0,009**
	Hayır	241	3,44	0,78		
Enformasyon	Evet	135	2,91	0,83	0,75	0,456
	Hayır	241	2,84	0,80		
Sosyoloji	Evet	135	4,10	0,52	1,13	0,261
	Hayır	241	4,02	0,72		
Duygusallık	Evet	135	2,77	0,85	1,24	0,217
	Hayır	241	2,67	0,80		

*Not: * $p<0,05$, ** $p<0,01$, t: Independent Sample T Testi*

BADD Ölçeği genel puanı açısından anlamlı bir fark görülmüştür ($p<0,05$). Afete maruz kalan öğretmenlerin bireysel afet direnç düzeyleri ($X=3,35\pm0,44$), maruz kalmayanlara ($X=3,24\pm0,49$) göre anlamlı biçimde daha yüksektir. Özellikle bilgi alt boyutunda, belirgin bir fark gözlenmiş olup, afet deneyimi yaşayan bireylerin afetlerle ilgili bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır ($p<0,05$). Buna karşın, enformasyon, sosyoloji ve duygusallık alt boyutlarında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 13'te öğretmenlerin afette kendisinin veya bir yakınının enkaz altında kalma durumuna göre BADD Ölçeği ve alt boyut puanlarının karşılaştırılması verilmiştir.

Tablo 13: Öğretmenlerin Afette Kendisinin/Yakının Enkaz Altında Kalma Durumuna Göre BADD Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçekler ve faktörler	Afette Kendisinin/ Yakının Enkaz Altında Kalması	n	Ort.	S.S	t	p
Bireysel Afet Direnç Değerlendirmesi Ölçeği (BADDÖ)	Evet	20	3,44	0,48	1,56	0,12
	Hayır	356	3,27	0,47		
Bilgi	Evet	20	3,75	0,70	1,55	0,123
	Hayır	356	3,49	0,72		
Enformasyon	Evet	20	3,23	0,85	2,09	0,037*
	Hayır	356	2,85	0,80		
Sosyoloji	Evet	20	4,23	0,62	1,28	0,206
	Hayır	356	4,04	0,65		
Duygusallık	Evet	20	2,56	0,73	-0,81	0,419
	Hayır	356	2,71	0,83		

*Not: * $p<0,05$, ** $p<0,01$, t: Independent Sample T Testi*

BADD Ölçeği genel puanları incelendiğinde, enkaz deneyimi yaşayan öğretmenlerin ortalaması ($X=3,44\pm0,48$) daha yüksek olmasına rağmen bu fark anlamlı düzeyde değildir ($p>0,05$). Ancak enformasyon alt boyutunda anlamlı bir fark saptanmıştır ($p<0,05$), bu da enkaz deneyimi olan öğretmenlerin afet sırasında bilgiye erişim, iletişim ve farkındalık düzeylerinin anlamlı biçimde daha yüksek olduğunu göstermektedir. Diğer alt boyutlar olan bilgi, sosyoloji ve duygusallık açısından ise anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 14'de, öğretmenlerin çadır veya konteynerde kalma durumuna göre BADD Ölçeği puanlarının karşılaştırılması sunulmuştur.

Tablo 14: Öğretmenlerin Çadır veya Konteynerde Kalma Durumuna Göre BADD Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçekler ve faktörler	Çadır veya Konteynerde Kalma	n	Ort.	S.S	t	p
Bireysel Afet Direnç Değerlendirmesi Ölçeği (BADDÖ)	Evet	18	3,20	0,47	-0,73	0,468
	Hayır	358	3,29	0,47		
Bilgi	Evet	18	3,50	0,80	-0,04	0,967
	Hayır	358	3,51	0,72		
Enformasyon	Evet	18	2,43	0,87	-2,39	0,018*
	Hayır	358	2,89	0,80		
Sosyoloji	Evet	18	4,13	0,60	0,55	0,58
	Hayır	358	4,05	0,66		
Duygusallık	Evet	18	2,76	0,78	0,27	0,789
	Hayır	358	2,70	0,82		

*Not: * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, t: Independent Sample T Testi*

BADD Ölçeği açısından genel puanlar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$). Bununla birlikte, alt boyutlar incelendiğinde yalnızca Enformasyon alt boyutunda anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Çadır veya konteynerde kalan öğretmenlerin enformasyon puan ortalaması ($\bar{X} = 2,43 \pm 0,87$), kalmayanlara göre ($\bar{X} = 2,89 \pm 0,80$) daha düşüktür. Diğer alt boyutlar olan bilgi, sosyoloji ve duygusallık puanlarında ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Tablo 15’de öğretmenlerin depremde yakınlarını kaybedip kaybetmeme durumuna göre BADD Ölçeği ve alt boyut puanlarının karşılaştırılması verilmiştir.

Tablo 15: Öğretmenlerin Depremde Yakınlarını Kaybetme Durumuna Göre BADD Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçekler ve faktörler	Depremde Yakınlarını Kaybetme	n	Ort.	S.S	t	p
Bireysel Afet Direnç Değerlendirmesi Ölçeği (BADDÖ)	Evet	22	3,39	0,56	1,09	0,274
	Hayır	354	3,28	0,47		
Bilgi	Evet	22	3,59	0,81	0,56	0,575
	Hayır	354	3,50	0,72		
Enformasyon	Evet	22	3,24	0,93	2,26	0,025*
	Hayır	354	2,84	0,80		
Sosyoloji	Evet	22	4,25	0,62	1,45	0,149
	Hayır	354	4,04	0,65		
Duygusallık	Evet	22	2,48	0,62	-1,31	0,19
	Hayır	354	2,72	0,83		

*Not: * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, t: Independent Sample T Testi*

BADD Ölçeği toplam puanında da benzer şekilde anlamlı bir fark görülmemiştir ($p>0,05$). Ancak alt boyutlar düzeyinde değerlendirildiğinde, Enformasyon alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($p<0,05$). Depremde yakınlarını kaybeden öğretmenlerin enformasyon puan ortalaması ($\bar{X}=3,24\pm0,93$), kaybetmeyenlere ($\bar{X}=2,84\pm0,80$) göre daha yüksektir. Diğer alt boyutlar olan bilgi, sosyoloji ve duygusallık açısından gruplar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

5. TARTIŞMA

Çalışmada BADD Ölçeği ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Erkek öğretmenlerin bireysel afet direnci, afet durumunda bilgiye erişim (enformasyon) ve duygusal dayanıklılık düzeylerinin kadın öğretmenlere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Hem duygusallık hem de enformasyon alt boyutlarının erkek öğretmenlerin lehine olması afet anında erkeklerin duygularını daha iyi kontrol altında tutarak ihtiyaç duyulan bilgiye daha kolay ulaştığı ve bu bilgiyi kullabildiği şeklinde yorumlanabilir. Bu sonuç literatürde yer alan sonuçlarla uyum göstermektedir (Yu vd., 2011; Ni vd., 2016; Liu vd., 2015; Yayla, 2020; Ekşi, 2020; Bonanno vd., 2007). Diğer açıdan literatürde bireysel afet direnci ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık olmadığını gösteren çalışmalar da mevcuttur (Yağmur ve Karaman, 2023; Mızrak, 2017; Leykin, 2013; Cohen vd., 2016).

Öğretmenlerin medeni durumlarına göre BADD Ölçeği ve alt boyut puanlarının karşılaştırılmasında, ölçek toplam puanı ile enformasyon, sosyoloji ve duygusallık alt boyutlarında da anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılırken; bilgi alt boyutunda medeni duruma göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiş olup evli veya boşanmış/dul öğretmenlerin bilgi düzeylerinin bekar öğretmenlere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Literatürde bu sonuca benzer çalışmalar yanında (Sezgin ve Mor, 2015; Şen, 2022) medeni durum ile afet direnci arasında farklılaşma olduğunu gösteren çalışmalar da mevcuttur (Mızrak, 2017)

Öğretmenlerin yaşlarına göre BADD Ölçeği ve alt boyut puanları karşılaştırıldığında, toplam ölçek puanı ile bilgi, sosyoloji ve duygusallık alt boyutlarında yaş grupları arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Ancak enformasyon alt boyutunda anlamlı bir fark saptanmıştır. 46–55 yaş grubunun ortalaması hem 20–35 yaş hem de 36–45 yaş gruplarına göre anlamlı olarak daha yüksek olup orta yaş grubundaki öğretmenlerin afetlere ilişkin bilgi edinme, haber alma ve iletişim kurma becerilerinin daha güçlü olduğunu göstermektedir. Literatüre göre hangi yaş grubunun afetlere karşı daha dirençli olduğu farklılık göstermektedir. Bu farklılıkların araştırma yapılan grubun özelliklerinden kaynaklandığı söylenebilir. Mızrak (2017)

tarafından yapılan çalışmalarda yaş grubu ile bireysel afet dirençlilik düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı ancak 40 yaş ve üzerinde olanların bireysel afet direnci olarak daha az dirençli oldukları tespit edilmiştir. Yağmur ve Karaman (2023) tarafından yapılan çalışmada ise yaş ile bireysel afet direnci arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Liddell ve Ferreira (2019) ve Şen (2022) ise yaş arttıkça bireysel afet direnç düzeyinin de azaldığını belirtmektedirler.

BADD Ölçeği genel puanları açısından ise ekonomik seviyeye göre sınır düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ortalama değerlere göre, yüksek ekonomik çevrede yaşayan öğretmenlerin direnç düzeyleri, çok düşük ekonomik çevrelerde yaşayanlara göre daha yüksek çıkmıştır. Alt boyutlar arasında enformasyon değişkeni anlamlı düzeyde farklılık göstermiştir çok düşük ekonomik çevrede yaşayan öğretmenlerin enformasyon düzeyi, diğer tüm gruplardan (düşük, orta ve yüksek) anlamlı derecede düşüktür. Bu sonuç, düşük sosyoekonomik çevrede yaşayan bireylerin afetlerle ilgili bilgiye erişim, iletişim ve farkındalık açısından daha dezavantajlı konumda olabileceğini ortaya koymaktadır.

BADD Ölçeği puanları ile yaşanan konutun sahiplilik durumu açısından da gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Alt boyutlar incelendiğinde ise enformasyon boyutunda kiracı öğretmenlerin enformasyon düzeyleri, ev sahibi ve aile yanında yaşayan öğretmenlere kıyasla anlamlı derecede daha düşüktür. Genel olarak bireysel afet direnci açısından elde edilen bu sonuç literatürde Ekşi (2020) ve Yayla (2020) tarafından yapılan çalışmaları destekler niteliktedir.

BADD Ölçeği puanları ile yaşanan konutun depreme dayanıklılık durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar görülmektedir. “Dayanıklılık” binalarda yaşayan öğretmenlerin bireysel afet dirençleri diğer gruplara kıyasla daha yüksek bulunmuştur. Özellikle bilgi ve enformasyon alt boyutlarında anlamlı farklar gözlenmiştir; bu farkların “dayanıklılık bina” grubunun lehine olduğu belirlenmiştir. Öte yandan, sosyoloji ve duygusallık alt boyutlarında anlamlı fark saptanmamıştır. Sonuç olarak, binasını dayanıklı olarak değerlendiren bireylerin afet öncesi bilgi, farkındalık ve duygusal kontrol açısından daha güçlü oldukları belirlenmiştir. Bireysel deprem direnci yüksek olan bireylerin ister kiracı olarak ister ise ev sahibi olarak oturdukları konutların depreme dayanıklılık durumları hakkında bilgi sahibi oldukları ve konut seçimlerinde deprem veya afetler hakkında edindikleri bilgileri değerlendirdikleri söylenebilir.

BADD Ölçeği ile görev yapılan okulun depreme dayanıklılık durumu arasında anlamlı bir fark görülmektedir. Okulunu dayanıklı olarak değerlendiren öğretmenlerin bireysel afet direnç düzeyleri, diğer gruba

göre anlamlı biçimde daha yüksektir. Özellikle bilgi ve enformasyon alt boyutlarında elde edilen farklar, dayanıklı okul algısına sahip öğretmenlerin afetle ilgili bilgi düzeylerinin ve bilgiye erişim becerilerinin daha gelişmiş olduğunu ortaya koymaktadır. Buna karşın, sosyoloji alt boyutunda anlamlı fark bulunmamış, duygusallık boyutunda ise anlamlılığa yakın bir eğilim gözlenmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde, okulun depreme dayanıklı olarak algılanması, öğretmenlerin hem afetlere psikolojik hazırlık düzeyini hem de bireysel afet direncini artırmaktadır.

BADD Ölçeği ile daha önce yaşanmış olan afet deneyimi arasında anlamlı bir fark görülmüştür. Afete maruz kalan öğretmenlerin bireysel afet direnç düzeyleri maruz kalmayanlara göre anlamlı biçimde daha yüksektir. Özellikle bilgi alt boyutunda, belirgin bir fark gözlenmiş olup, afet deneyimi yaşayan bireylerin afetlerle ilgili bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Buna karşın, enformasyon, sosyoloji ve duygusallık alt boyutlarında anlamlı bir fark saptanmamıştır. Gerdan (2014), Ying vd. (2014), Hoffmann ve Muttarak (2017) ve Clerveaux (2010) çalışmalarında afet deneyimi yaşayan bireylerin afetlere karşı dirençliliklerinin arttığı tespit edilmiştir. Bu anlamda çalışmada elde edilen sonuçlar literatürü desteklemektedir.

BADD Ölçeği genel puanları incelendiğinde, enkaz deneyimi yaşayan öğretmenlerin ortalaması daha yüksek olmasına rağmen bu fark anlamlı düzeyde değildir. Ancak alt boyut analizleri bazı dikkat çekici eğilimler göstermektedir. Enformasyon alt boyutunda anlamlı bir fark saptanmıştır. Bu da enkaz deneyimi olan öğretmenlerin afet sırasında bilgiye erişim, iletişim ve farkındalık düzeylerinin anlamlı biçimde daha yüksek olduğunu göstermektedir. Diğer alt boyutlar olan bilgi, sosyoloji ve duygusallık açısından ise anlamlı farklılık gözlenmemiştir.

BADD Ölçeği ile geçmiş afet dönemlerinde çadır ve konteynerde kalma durumları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bununla birlikte, alt boyutlar incelendiğinde yalnızca enformasyon alt boyutunda anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Çadır veya konteynerde kalan öğretmenlerin enformasyon puan ortalaması, kalmayanlara göre daha düşüktür.

BADD Ölçeği ile herhangi bir afette yakınıni kaybetme durumu arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. Ancak alt boyutlar düzeyinde değerlendirildiğinde, enformasyon alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Depremde yakınlarını kaybeden öğretmenlerin enformasyon puan ortalaması kaybetmeyenlere göre daha yüksektir. Bu durum, afet deneyimi olan bireylerin kriz anında bilgiye erişim, bilgi paylaşımı ve medya takibi konularında daha duyarlı ve bilinçli hale gelebileceklerini göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Bodas, M., Peleg, K., Stolerio, N., & Adini, B. (2022). Understanding societal resilience—Cross-sectional study in eight countries. *Frontiers in Public Health*, 10, 883281. doi:10.3389/fpubh.2022.883281
- Bonanno, G. A., Galea, S., Bucciarelli, A., & Vlahov, D. (2007). What predicts psychological resilience after disaster? The role of demographics, resources, and life stress. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 75, 671–682.
- Bonanno, G. A., Romero, S. A., & Klein, S. I. (2015). The temporal elements of psychological resilience: An integrative framework for the study of individuals, families, and communities. *Psychological Inquiry*, 26(2), 139–169.
- Brody, S. D., & Gunn, J. R. (2013). Examining environmental factors contributing to community resilience along the Gulf of Mexico Coast. In N. Kapucu, C. Hawkins, & F. Rivera (Eds.), *Disaster resiliency: Interdisciplinary perspectives* (pp. 160–177). New York: Routledge.
- Büyükbaş, E., & Ormanoğlu, B. (2013). Afetler ve afet yönetiminde meteorolojinin yeri. *Türk İdare Dergisi*, 476, 13–46.
- Clervaux, V., Spence, B., & Katada, T. (2010). Promoting disaster awareness in multicultural societies: The DAG approach. *Disaster Prevention and Management*, 19(2), 199–218.
- Cohen, O., Bolotin, A., Lahad, M., Goldberg, A., & Aharonson-Daniel, L. (2016). Increasing sensitivity of results by using quantile regression analysis for exploring community resilience. *Ecological Indicators*, 66, 497–502.
- DiTirro, L. J. (2018). *Conceptualizing individual disaster resilience: Benchmarking tools for individual and social coping capacity for a disaster resilient society* (Doctoral dissertation). Purdue University.
- Ekşi, A. (2020). Üniversite öğrencilerinde afetlere karşı bireysel direnç ve sosyal sermaye ilişkisinin değerlendirilmesi. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 7(1), 44–54.
- First, J. (2019). *The development and validation of the Disaster Adaptation and Resilience Scale* (Doctoral dissertation). University of Missouri.
- First, J. M., Yu, M., & Houston, J. B. (2020). Development and validation of the disaster adaptation and resilience scale (DARS): A measure to assess individual disaster resilience. *Disasters*, 1–38.
- Gerdan, S. (2014). Determination of disaster awareness, attitude levels and individual priorities at Kocaeli University. *Eurasian Journal of Educational Research*, 55, 159–176.
- Gökkaya, E., Çelebi, İ., & Balci, E. (2024). Sağlık teknikeri adaylarının bireysel afet direnci, deprem korkusu ve psikolojik sağlamlık durumları arasındaki ilişki üzerine bir araştırma. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 44(1), 177–196.
- Hoffman, R., & Muttarak, R. (2017). Learn from the past, prepare for the future: Impacts of education and experience on disaster preparedness in the Philippines and Thailand. *World Development*, 96, 32–51.

- Hogan, D. E., & Burstein, J. L. (2002). Basic physics of disaster. *Disaster Medicine*, 3–9.
- Kalaycı, Ş. (Ed.). (2005). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Karaman, Z. T. (2017). Afet yönetimine giriş ve Türkiye’de örgütlenme. In Z. T. Karaman & A. Altay (Eds.), *Bütünleşik afet yönetimi* (pp. 1–38). İzmir: İlkem.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Leykin, D., Lahad, M., Cohen, O., Goldberg, A., & Aharonson-Daniel, L. (2013). Conjoint community resiliency assessment measure-28/10 items (CCRAM28 and CCRAM10): A self-report tool for assessing community resilience. *American Journal of Community Psychology*, 52, 313–323.
- Liddell, J., & Ferreira, R. J. (2019). Predictors of individual resilience characteristics among individuals ages 65 and older in post-disaster settings. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 13(2), 256–264.
- Liu, D. W. Y., Fairweather-Schmidt, A. K., Burns, R. A., & Roberts, R. M. (2015). The Connor–Davidson Resilience Scale: Establishing invariance between gender across the lifespan in a large community-based study. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 37(2), 340–348.
- Manyena, S. B. (2006). The concept of resilience revisited. *Disasters*, 30(4), 433–450.
- Masten, A. S. (2001). Ordinary magic: Resilience processes in development. *American Psychologist*, 56(3), 227–238.
- Masten, A. S. (2018). *Resilience theory and research on children and families: Past, present, and promise*. *Journal of Family Theory & Review*, 10, 12–31. doi:10.1111/jftr.12255
- Mayunga, J. S. (2007). Understanding and applying the concept of community disaster resilience: A capital-based approach. *Summer Academy for Social Vulnerability and Resilience Building*, 1(1), 1–16.
- Mızrak, S. (2017). Afete dirençli toplum oluşturmak için bireysel yeterlilikler (Yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Ni, M. Y., Li, T. K., Yu, N. X., Pang, H., Chan, B. H. Y., Leung, G. M., et al. (2016). Normative data and psychometric properties of the Connor–Davidson Resilience Scale (CD-RISC) and the abbreviated version (CD-RISC2) among the general population in Hong Kong. *Quality of Life Research*, 25(1), 111–116.
- Norris, F. H., Stevens, S. P., Pfefferbaum, B., Wyche, K. F., & Pfefferbaum, R. L. (2008). Community resilience as a metaphor, theory, set of capacities, and strategy for disaster readiness. *American Journal of Community Psychology*, 41, 127–150.
- Öztürk, G., Karayılanoğlu, B., & Aygün, D. D. (2025). Üniversite öğrencilerinin bireysel afete direnç düzeyleri ve ilişkili faktörler. *Reflektif Journal of Social Sciences*, 6(3).
- Paton, D. (2003). Disaster preparedness: A social cognitive perspective. *Disaster Prevention and Management*, 12(3), 210–216.

- Sezgin Nartgün, Ş., & Mor, K. D. (2015). Öğretmenlerin görüşlerine göre etik liderlik ve psikolojik dayanıklılık ilişkisi. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 269–290.
- Şen, G. (2022). Toplumda suç korkusu ve sosyal sermaye dinamikleri açısından afet direnci: Burdur–Antalya kent merkezi örneği (Doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Tobin, G. A. (1999). Sustainability and community resilience: The holy grail of hazards planning. *Environmental Hazards*, 1, 13–25.
- UNDRR. (2017). *Disaster risk reduction terminology*. United Nations Office for Disaster Risk Reduction.
- United Nations International Strategy for Disaster Reduction (UNISDR). (2004). *Terminology: Basic terms of disaster risk reduction*. UNISDR: Geneva.
- Yağmur, Ö. B., & Karaman, M. (2023). Psikolojik dayanıklılığın bireysel afet direnci üzerindeki etkisi. *Yönetim, Ekonomi, Edebiyat, İslami ve Politik Bilimler Dergisi*, 9(2), 59–92.
- Yayla, U. (2020). *Bireysel afet direnç değerlendirmesi: Gümüşhane örneği* (Yüksek lisans tezi). Gümüşhane Üniversitesi.
- Yıldırım, S. D., Evren, B., & Açıkgöz, A. Y. (2024). Öğretmenlerin afet ve acil durumlara bireysel hazırlıklarının değerlendirilmesi: Mersin ili örneği. *STED / Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 33(1).
- Ying, L., Wu, X., Lin, C., & Jiang, L. (2014). Traumatic severity and trait resilience as predictors of posttraumatic stress disorder and depressive symptoms among adolescent survivors of the Wenchuan earthquake. *PLOS ONE*, 9(2).